

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1982
Σελ. 363-377

Η ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΑ

— Θὰ πανδρευθῆτε, παιδιά, ἢ νὰ πανδρευτῶ;

Τοιαύτην τινὰ νουθεσίαν μετ' ἀπειλῆς ἀπηύθυνεν ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς δύο υἱούς του ὁ γερο-Σαράντος, πάρεδρος τοῦ ὠραίου καὶ μαγευτικοῦ χωρίου, γέρων ἐξηνταπέντε ἐτῶν, μὲ κόκκινα μάγουλα καὶ μὲ σιδηρᾶν ὑγείαν. Καὶ ἦτο ἱκανός, ἂν δὲν τὸν ἤκουαν, νὰ τὸ κάμη. Εἰς τὰς χωρικὰς οἰκίας, βλέπεις, ἡ γυνὴ δὲν χρησιμεύει μόνον ὡς γυνή, ὡς οἰκοκυρὰ καὶ ὡς μήτηρ, ἀλλ' ὁ προορισμὸς τῆς εὐρύνεται ὅσον εἶναι εὐρὺς ὁ ὀρίζων τοῦ δροσεροῦ χωρίου, κειμένου εἰς τὸ κέντρον γοητευτικοῦ ὄροπεδίου ἀνάμεσα εἰς τέσσαρας ἐξεχούσας ράχεις, ὅπου εὐωδιάζει ὁ θύμος, ἡ φασκομηλιά καὶ τὸ ὕσσωπον, καὶ ὅπου τὰ πεῦκα, ὡς χειροκρατούμενα παιδιά, σείονται ὅλα ὁμοῦ μὲ μίαν ὁμοιόμορφον κίνησιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν ριπὴν τοῦ βορρᾶ, τοῦ καταφερομένου ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἐπιβλητικῆς Πεντέλης. Ἐκεῖ ἡ γυνὴ τρέχει κατόπιν τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὸ χωράφι, τὸν βοηθεῖ εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας, μὲ τὴν ἀριστερὰν κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ τελευταῖόν τῆς τρίμηνον νεογνόν, μὲ τὴν δεξιὰν συλλέγουσα χόρτα διὰ τὴν προβατίναν ἢ λάχανα διὰ τὸ ἐσπερινὸν δεῖπνον, καὶ πολλάκις ἀποκοιμίζουσα τὸ βρέφος ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὴν ἀμυγδαλέαν ἀνθοῦσαν ἢ ὑπὸ τὴν μηλέαν φυλλορροοῦσαν, ἀσχολεῖται αὐτὴ νὰ βοτανίζῃ, νὰ σκαλίζῃ ἢ καὶ νὰ σκάπτῃ ἐνίοτε. Χωρική δὲ οἰκία χωρὶς γυναικὰ θὰ ἦτο ὡς ἐρημία χωρὶς ὄασιν.

Ἦκουαν τὴν νουθεσίαν τοῦ γέροντος ὁ Στάμος καὶ ὁ Ζῆσος, οἱ δύο ἀδελφοί, καὶ δὲν ἐπίστευον ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν του, καὶ ἀνέβαλλον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν περὶ γάμου σκέψιν. Ἀλλ' ὁ Ζῆσος, ὁ νεώτερος, ἐκλήθη κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατόν, ὁ δὲ Στάμος, μένων εἰς τὸ χωρίον καὶ γεωργῶν, ὑπέσχετο εἰς τὸν πατέρα του ὅτι, ἅμα ἀφεθῆ ὁ Ζῆσος καὶ ἐπιστρέψῃ, τότε αὐτὸς θὰ ὑπανδρευθῆ. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ζήσου ἡ μοναξιά τῆς οἰκίας ἐφαίνετο μεγαλυτέρα καὶ ἡ ἀνάγκη βοηθοῦ ἦτο μᾶλλον ἐπαισθητή. Κατὰ δὲ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, ὅτε λαβῶν ἄδειαν ἀπουσίας ὁ Ζῆσος, ἦλθε νὰ τοὺς ἰδῆ, παραδόξως ὁ γέρων εἶχε παύσει νὰ ὀμιλῇ περὶ γάμου εἰς τὸν Στάμον.

Ὁ Στάμος εἰκοσιτετραέτης, ἦτο ὑψηλός, εὐτραφής, ἀφρόξανθος τὴν τρίχα, ἥσυχος, ἀπονήρευτος, μὲ ἀόριστον βλέμμα καὶ μὲ ἄχρουν τοῦ προσώπου τὴν ἔκφρασιν. Ὁ Ζῆσος εἰκοσιδιέτης, ἦτο ὀλίγον τι βραχύτερος τὸ

ἀνάστημα, λιγνός, μὲ καστανὴν κόμην, πονηρὸς τὸ βλέμμα, γοργὸς κ' εὐκίνητος. Τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ζήσου ἐλθόντος ἐπ' ἀδεία, εἶχον καθίσει περὶ τὴν τράπεζάν των, σταυροπόδι κ' οἱ τρεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς καλύβης, τοῦ ἀμαυροῦ καὶ μὴ ἐπιχρισθέντος πλέον μὲ ἀσβέστην ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς γρια-Σαράνταινας (ἦτον καλὴ νοικοκυρὰ καὶ προκομμένη πολὺ, ἢ μακαρίτισσα, Θεὸς σχωρέσ' την!) καὶ συνωμίλουν περὶ τῶν ἀγρῶν των, περὶ τῶν τελευταίων βροχῶν, προμηγνουσῶν εὐφορίαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο.

Αἴφνης εἰσέρχεται ἡ γραῖα Σιδερή, χωρική χήρα, μὲ δύο υἱοὺς ἐγγάμους, οἵτινες τὴν εἶχαν ἀφήσει εἰς τὴν τύχην της, καὶ μὲ κόρην ἄγαμον, καὶ καλησπερίζει τοὺς τρεῖς ἄνδρας. Ὁ γέρον πάρεδρος τῆς ἔδειξε σκαμνίον νὰ καθίσῃ, καὶ ἡ γραῖα, ἐξηκοντούτις, εὐρωστος, μὲ κολπούμενα στήθη, διατηροῦσα ἴχνη καλλονῆς, ἤρχισε, θαρρετῆ, νὰ ὀμιλῇ ἑλληνοαλβανιστὶ πρὸς τὸν μπαρμπα-Σαράντην.

Ἡ Φλώρα της, ἔχει μείνει ὀρφανὴ εἰς ἡλικίαν ὀκτῶ ἐτῶν, καὶ ὁ μέγας ὁ γυιὸς της, διὰ νὰ τὴν ξεφορτωθῇ, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὴν μητέρα του, τὴν ἔδωκεν ὡς ψυχοπαῖδαν, τάχα, πράγματι ὡς δούλαν εἰς ἓνα σπίτι, μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ ἐπολιτίσθη καὶ ἄλλαξε τὴν φορεσιά της (ντήοι φορεσῆς) κ' ἐξέχασε νὰ ὀμιλῇ ἀλμπιρίστι* κ' ἔμαθε νὰ ὀμιλῇ σκληρίστι*. Εἰς τὰ χέρια ἐκείνης τῆς οἰκογενείας, ἐμεγάλωσε, κ' ἔγινε δεκαεπτὰ χρονῶν, καὶ τότε ἀπέθανεν ἡ κυρὰ της. Σὰν ἀπέθανεν ἡ κυρὰ της, καὶ εἶχε μεγαλώσει κι αὐτὴ, δὲν ἠμποροῦσε «νὰ κάμῃ χωριὸν» μὲ τὸν ἀφέντη της, γιὰτὶ δὲν ἦτον, ἂν καὶ μὲ κατάλαβες, ἀπὸ 'κεῖνες πού ξέρεις (ἀγιο σ' ἴσταν νκάτο τσεντή) κ' ἔτσι ἓνα πρωί, σηκώνεται καὶ παίρνει τὰ ρουχαλάκια της, καὶ φεύγει. Τῆς εἶπαν νὰ πάῃ σ' ἓνα ἄλλο σπίτι τίμιον, νὰ ὑπηρετῇ, μὰ αὐτὴ δὲν ἔστρεξε, κ' ἔβαλε τὰ πράματά της μέσα εἰς τὸ πρῶτον κάρο, πού ἔφευγε γιὰ τὰ Μεσόγεια, ἐμβῆκε κι αὐτὴ μέσα, κ' ἐπῆγε στοὺς Χαλάνδρι, πού ἦτον πανδρεμένος ὁ μικρότερος ἀδελφός της, ὁ ἄλλος, ὅχι ἐκεῖνος πού τὴν ἔβαλε ψυχοπαῖδα στ' Ἀθηναῖκο σπίτι. Γιὰτὶ πρῶτα, ὅσο ἦτον ἀνύπανδρος ὁ δεύτερος ὁ γυιὸς της, τὰ εἶχαν κ' οἱ δύο ἀμοίραστα, τὰ πατροδικάτ' τους, κ' ἐμάλωναν κάθε μέρα, ὡς πού τό 'ριξαν ἔξω, καὶ δὲν τὰ ἐκοίταζαν καλά, κ' ἔτσι τ' ἀμπέλια ἀπόμειναν κλάρες, κ' ἐχέρσωσαν, καὶ δὲν ἔκαναν πλιά οὔτε γιὰ «μισὸν καιρὸν» τὸ κρασί τῆς χρονιάς τους. Καὶ τὰ ποτιστικὰ πάλι τὰ μοίρασαν κ' εἶχαν συμφωνία γιὰ τὸ νερό, «ἥλιο-μπήλιο»* ὁ ἓνας, «ἥλιο-μπήλιο» ὁ ἄλλος. Κι ὕστερα, σὰν ὑπανδρεύθη ὁ δεύτερος ὁ γυιὸς της στοὺς Χαλάνδρι, ἐτράβηξε χέρι, καὶ τὰ μοίρασαν ὅλα κ' ἔτσι ἦρε κι αὐτὴ τὴν ἡσυχία της, ὅπου δὲν ἐπρόκανε πρῶτα νὰ τοὺς μονοιάζῃ, πού μάλωναν κάθε λίγο. Τώρα, σὰν ἐπῆγε ἡ Φλώρα στοὺς Χαλάνδρι, ἔμεινε στοὺς σπίτι τοῦ ἀδερφοῦ της δυὸ-τρεῖς ἑβδομάδες, ὡς πού τὰ χάλασαν μὲ τὴν νύφη της —νύφη κι ἀνδραδέλφη δὲν κάνουν, βλέπεις, σ' ἓνα σπίτι— κ' ἔτσι ἡ Φλώρα ἐσηκώθη, κ' ἐπῆρε τὰ ρουχάκια της, καὶ τὰ ἐφόρτωσε σ' ἓνα κάρο, κι ἀνέβηκε κι αὐτὴ ἀπάνου στοὺς κάρο, κι ἦρθε στοὺς χωριό, στὴ μητέρα της. Εἶναι τρεῖς ἑβδομάδες πού ἦρθε, μὰ κρύβεται μὲς στοὺς σπιτάκι, καὶ κανεὶς δὲν τὴν εἶδε. Μόνον μιὰ φορὰ τὴν εἶχε καταφέρει, ἐψές, νὰ βγῇ νὰ πάρῃ λίγο τὸν

ἀέρα της, καὶ τὴν ἔστειλε ν' ἀλλάξη τὴν προβατίνα, ποὺ τὴν εἶχε δεμένη ἔξω στὸ χωράφι.

«Εἶναι μιὰ κοπέλα ὡς κεῖ ἐπάνου, (νὶ βὰζ ἐγγλιὰτ ἴστ ἐλάρτ) καὶ δὲ θὰ τὴν ἀφήση μὲ τίς φοῦστες, ποὺ φορεῖ. Θὰ τὴν φορέση “τσεμπέρ ἔ ποδὲ ἔδε γγοῦνε ἐδὲ κεμίσι νὲ κεντήμ ἐδὲ πεσκούλια”*. Ἔχει αὐτὴ μπόλιες νὰ τῆς φορέση. Εἶναι ἀπ' τὰ μικρὰ της χρόνια δουλευτάρισσα, καὶ γλήγορα πάλι θὰ συνηθίση στὰ ὄξου. Ὁ μέγας ὁ γυιὸς της ἐδέχθηκε νὰ τῆς δώση τρία στρέμματα χωράφι καὶ δυὸ προβατίνες, καὶ τὸν ἄλλον τὸν μικρό, αὐτὴ, ἢ γριά Σιδερῆ, θὰ τὸν καταφέρη νὰ τῆς δώση κάτι τι, τῆς Φλώρας, γιὰ νὰ τὴν πανδρέψουνε. Ὁ ἄνδρας της ὁ συχωρεμένος (τὸν θυμᾶται καλὰ ὁ κύρ Σαράντης) δὲν ἦτον ζευγολάτης σὰν τοὺς γυιούς του, ἦτον Βλάχος, τσοπάνης στὸ βουνό, καὶ τῆς βρίσκονται ἀκόμη κάτι φλωριά γιὰ νὰ στολίση τὴν ποδιά τῆς Φλώρας. Κάνει νὰ τῆς δίνη κι ὁ ἀφεντικός της, στὴν Ἀθήνα, ἀπάνου ἀπὸ πεντακόσιες δραχμὲς γιὰ τοὺς μισθοὺς της, καὶ στὸ δικαστήριον, ἂν χρειασθῆ, θὰ πᾶνε γιὰ νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους. Πιστεύει πὼς ἡ Φλώρα της θὰ γίνη καλὴ νοικοκυρά, γιὰτὶ ἐφύλαξε τὴν τιμὴ της, καὶ κοντὰ στίς δουλειὲς τοῦ χωραφιοῦ, ἔμαθε, μὲς στὴν Ἀθήνα, καὶ τίς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ καλύτερ' ἀπὸ κάθε μία. Αὐτὰ εἶχε νὰ πῆ.»

* * *

Ὁ γερο-Σαράντης ἤκουσε ψυχρῶς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τῆς γραΐας Σιδερῆς, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας, ὑπενοεῖτο πρότασις περὶ γάμου. Ὁ Στάμος ἤκουε σχεδὸν ἀλλόφρων, ὡς νὰ μὴ ἐνόει τί ἤθελε νὰ εἴπη ἡ γραΐα χωρική. Μόνος ὁ Ζῆσος ἤκουσε μετὰ προσοχῆς, κ' ἔδειξέ τινα συγκίνησιν ὅταν ἤκουσε τὸ ὄνομα τῆς ἡρώιδος, ὡς καὶ τὸν ὑπαινιγμόν, ὃν ἔκαμεν ἡ γραΐα ὀμιλοῦσα περὶ τῆς φυγῆς τῆς κόρης της ἐκ τῆς ἀθηναϊκῆς οἰκίας, μετὰ τὸν θάνατον τῆς κυρίας της.

Εἰς τὴν πρότασιν ἀπήντησεν ὁ γέρον πάρεδρος δι' ἀοριστιῶν καὶ δι' ἀναβολῶν, λέγων ὅτι δὲν ἔκαμεν ἀκόμη σκέψιν μὲ τοὺς υἱούς του περὶ γάμου (ἐνταῦθα ὁ Ζῆσος ἐστράφη κ' ἐκοίταξεν ἐπιτιμητικῶς τὸν πατέρα του) ὅτι τὰ παιδιὰ του εἶν' ἐλεύθερα νὰ νυμφευθῶσιν ἢ ὄχι καὶ ὅτι ἔχουν καιρόν. Ἡ γραΐα Σιδερῆ ἐξῆλθε μὲ μαραμμένον τὸ ἦθος.

Μόλις ἐκρῦβη αὕτη κάμψασα τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ πρώτην γωνίαν, καὶ ὀπισθεν τοῦ φράκτου ἀριστερόθεν, ἐνῶ ἐνύκτωνεν ἤδη, ἐξῆλθεν ἡ γειτόνισσα ἡ Γιωργούλα. Αὕτη εἶχεν ἰδεῖ τὴν γραΐαν εἰσερχομένην εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ μπαρμπα-Σαράντου, καὶ ὀκλάζουσα ὀπισθεν τοῦ φράκτου, ἐπαραμόνευεν ἐκεῖ εἰς τὸ προαύλιον. Ἴσως νὰ ἠκροᾶτο, τί ἔλεγαν μέσα εἰς τὴν καλύβην.

Εἰσῆλθεν ἐξυπόλυτη, μὲ τὴν μπόλιαν της ἀνεμίζουσαν, ὀρμητικῆ, ὡς ἄελλα, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν καλησπέραν, ἤρχισε, χωρὶς νὰ παίρῃ ἀνασασμόν, νὰ λέγη:

— Τί σᾶς εἶπ' αὐτή; Μὴν ἦρθε νὰ σᾶς φορτώσῃ τὴν τσούπα της; Τὰ μάτια σου τέσσερα, Στάμο! Τὴν ξέρετε τί παστροικιά εἶναι ἡ κόρη της; Ἡ πομπιωμένη*, πὺν κυλιότανε τόσα χρόνια στὰ ξένα σπίτια, μὲς στὴν Ἀθήνα, καὶ ποιὸς ξέρει τί μπομπές, τί ρεζιλίκια ἔπαθε, πὺν τὴν ἔκαναν καὶ τὴν ἔδειχναν τ' ἀφεντικά της ὡς πὺν τὴν ἔδιωξαν ἀπ' τὸ σπίτι (ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν ἔπιασαν κλέφτρα;) καὶ τώρα θέλει νὰ μᾶς κάμῃ τὴν τίμια, νὰ νοικοκυρευτῇ, κιόλας! Τὸ νοῦ σου, Στάμο! Κοίταξε, μὴ σὲ καταφέρουν καὶ σοῦ τήνε φορτώσουνε! Δὲν ἔχουμε τάχα κορίτσια νὰ σοῦ δώσουμε, κ' εἶναι καμμιά ἀνάγκη νὰ ξεπέσης σ' αὐτή; Νὰ σὲ ἰδῶ, Στάμο!

Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα εἶπε μετὰ βίας καὶ ὀρμῆς παραφόρου ἡ Γιωργούλα, ὡς νὰ ἐπήδων αἱ λέξεις συνωθούμεναι καὶ διαγκωνιζόμεναι ἀπὸ τὸ στόμα της. Ὁ γέρον πάρεδρος ἔκαμνε νεύματα ἀπελπιστικά, μὴ δυνάμενος ν' ἀνακόψῃ τὸν χεῖμαρρον τῶν λόγων της, θέλων νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἡ γραῖα Σιδερῆ οὐδὲν τοιοῦτον ἐπρότεινε, καὶ μὴ εὐρίσκων στιγμὴν διὰ νὰ τὸ παρενείρῃ. Τέλος ὁ ροῦς τῶν λόγων ἔγινε βραδύτερος, καὶ ὁ γέρον ἐπρόφθασε νὰ εἶπῃ:

— Δὲν εἶναι τίποτε, κυρα-Γιωργούλα, ἡσύχασε. Ξέρω ἐγὼ τί θὰ κάμω.

— Ἄν ἦτον καθαρή, ἐπανέλαβε μὲ νέαν ὀρμὴν ἡ Γιωργούλα, χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν διακοπὴν τοῦ γερο-Σαράντου, ἔπρεπε νὰ βγαίνει στὸν κόσμον νὰ τήνε βλέπουνε. Γιατί κρύβεται, καὶ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ ψυχὴ δὲν τὴν εἶδε, πὺν ἔχει ἓνα μῆνα στὸ χωριό; Ἄνθρωπος πὺν τὸ ἔχει καθαρὸ αὐτὸ (τύψασα τὸ μέτωπον) δὲ φοβάται, δὲν κρύβεται. Ἐχει μπομπές καμωμένες, καὶ γιὰ ταῦτα κρύβεται καὶ δὲ βγαίνει στὸν κόσμον.

Ἐπρόσθεσε πολλὰ ἄλλα ἡ Γιωργούλα καὶ εἶτα, μ' ἑλαφρὸν βῆμα, τρέχουσα, ξυπόλυτη, μὲ τὴν ποδιάν ἀνεμίζουσαν, ἐξῆλθεν εἰποῦσα: «ἔχω τίς ἀυγοκουλοῦρες φουρνισμένες, καὶ πάω νὰ ξεφουρνίσω. Νὰ μὲ συμπαθᾶτε γιὰ τὸ θάρρος!»

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἐξῆλθεν ὁ Ζῆσος καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζεῖον τοῦ χωριοῦ, ὅπου ἐντάμωσε δύο ἢ τρεῖς φίλους του, κ' ἐξετάσας αὐτοὺς μ' ἐπιτήδειον τρόπον, ἔμαθε διατί ἡ Γιωργούλα ὠμίλει μὲ τόσον θάρρος εἰς τὸν πατέρα του, καὶ διατί ὁ γέρον ἔπαυσε νὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸν Στάμον περὶ γάμου. Ἡ Γιωργούλα εἶχε μίαν ἀδελφὴν χήραν, ἥτις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, ἐπισυμβάντα πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἦλθε καὶ κατώκησεν εἰς τὸ χωριὸν τῆς γεννήσεώς της, πλησίον τῆς ἀδελφῆς της. Τὴν χήραν ταύτην ἀδελφὴν, μεσόκοπτην, καλοκαμωμένην, ἐπροξένευσεν ἡ Γιωργούλα εἰς τὸν μπαρμπα-Σαράντον τὸν ἴδιον. Καὶ εἰς τὸν γέροντα φαίνεται ὅτι δὲν ἀπήρεσκον αἱ προτάσεις.

Ἡ Γιωργούλα εὐλόγως ἐσκέπτετο, ὅτι ἐν ὄσῳ ἔμενον ἄγαμοι οἱ δύο νέοι, εὐκολώτερον θὰ ἦτο νὰ καταφέρῃ τὸν γέροντα νὰ νυμφευθῇ αὐτός. Καὶ διὰ τοῦτο ἀντέπραττεν εἰς πᾶσαν πρότασιν γινομένην διὰ τὸν Στάμον, κ'

ἔτρεχε νὰ «βάλη μαναφούκια*» ὁσάκις προξενιά τις διὰ τὸν νέον ἐπαρουσιάζετο.

Ὁ Στάμος, καίτοι μένων διαρκῶς εἰς τὸ χωρίον, ἐφαίνετο πλέων εἰς μακαρίαν ἄγνοιαν ὡς πρὸς πᾶν τὸ συμβαῖνον πέριξ τῆς πατρικῆς οἰκίας. Ὁ Ζῆσος ὅμως τὰ ἀνεκάλυψεν ὅλα «μονοβραδιά».

* * *

Ὁ Πάνος ὁ Δημούλης ἐκοιμᾶτο ἀκόμη ἐπὶ τῆς παχείας στρωμνῆς τῆς ἀναπαυτικῆς κλίνης, εἰς ἓνα θάλαμον τοῦ ἐξοχικοῦ μεγάρου, μετὰ ραστώνης ἡδυπαθοῦς, κ' ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχε κοιμηθῆ ποτέ του ἐπὶ παρομοίας κλίνης. Εἶχε καταβιβάσει τὰ ἀμπαζούρια καὶ τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων, καὶ εἶχε σχηματίσει τεχνητὴν νύκτα, διὰ νὰ παρατείνῃ ἐπὶ τινὰς ἀκόμη ὥρας τὴν ἐν μακαριότητι καὶ ὄνειροις ἐντρούφησιν. Ὁ ἥλιος ἦτο ἤδη δύο κοντάρια ὑψηλὰ εἰς τὸν ὀρίζοντα. Ὁ Πάνος ὁ Δημούλης τὸ ἤξευρεν, ἀλλ' ἐπροσποιεῖτο εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅτι δὲν τὸ ἤξεύρει. Εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ψευσθῆ περὶ τούτου καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ἠσθάνετο κρυφίαν χαρὰν, διότι ἡ συντροφία του εἶχεν ἐξέλθει εἰς προωιὴν ἐκδρομὴν πέριξ τοῦ χωρίου, χωρὶς αὐτόν. Εἷς ἐκ τῆς συντροφίας, ὁ οἰκειότερος πρὸς αὐτόν, εἶχε τολμήσει νὰ εἰσέλθῃ τὴν αὐγὴν εἰς τὸν κοιτῶνα, προσπαθῶν νὰ τὸν ἐξυπνίσῃ. Ἦτο ὁ σπουδαστὴς τῆς φιλολογίας, ὁ Παῦλος ὁ Βαλέντιος, ὅστις ἔτρεφεν ἰδιάζουσας στοργὴν πρὸς τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἰσχυρίζετο ὅτι ὅλαι αἱ ρίζαι τῶν ἀλβανικῶν λέξεων ἀνευρίσκονται εἰς τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς λέξεις.

— Γκρού*, ρε Πάνο! τοῦ ἐφώνησεν ἀλβανίζων. Πάνο, γκρού!

Καὶ εἶτα προσέθηκε:

— Δὲν ξέρεις, καημένε, ὅτι τὸ γκρού (σηκώσου) εἶναι τὸ ὀμηρικὸν ἔγρευ;

Ὁ Πάνος εἶχε μεγάλην διάθεσιν νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸν διάβολον, καὶ αὐτόν καὶ τὰ ὀμηρικά του καὶ τὴν γλωσσολογίαν του. Ἀλλ' ὡς ὁ μετὰ τὴν ἦτταν τραυματίας, ὁ ἔχων συμφέρον νὰ κάμνῃ τὸν ψόφιον, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀποτελειώσωσιν οἱ ἐχθροί, εἶχε καὶ αὐτὸς συμφέρον νὰ κάμνῃ τὸν κοιμώμενον, διὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῆ νὰ χάσῃ ὅλην τὴν γλύκαν τοῦ προωινοῦ ὕπνου. Ἐγύρισε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν, ξηροτανυσθεὶς καὶ ψελλίσας ἀκατανοήτους συλλαβὰς πρὸς τὸν Παῦλον τὸν Βαλέντιον, ὅστις τὸν ἄφησεν ἤσυχον καὶ ἀπῆλθε.

Κατὰ τὴν ἐκ τοῦ περιπάτου ὅμως ἐπιστροφὴν, ὁ Παῦλος μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὸν θάλαμον ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ Δημούλης. Τότε ὁ νέος ἠγέρθη, ἐνίφθη, ἐνεδύθη, κ' ἐμέμφετο τὸν ὑπηρέτην ὅτι τοῦ εἶχε κλείσει ὅλα τὰ παράθυρα, καὶ οὕτω «ἐβγήκε ὁ ἥλιος, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ».

Ἐπρογευματίσαν μὲ καφέν, μὲ βροῦβες, σπαράγγια, ἐκλεκτὰς ἐλαίας καὶ μαῦρον οἶνον, κ' ἐσχεδιάζαν νὰ ἐξέλθουν ὅλοι εἰς μακρινὴν ἐκδρομὴν, μὲ τὰ δίκαννά των, ἀλλ' ὁ Πάνος ὁ Δημούλης, ὅστις ἐβαρύνετο καὶ τὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰς θορυβώδεις κοινοτοπίας τῶν συντρόφων του, «ξεκλέφθηκε» κ' ἐβγῆκε μόνος, χωρὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ κανεὶς. Ἐξῆλθεν ἔξω τῆς ἀρχοντικῆς ἐπαύλεως, τῆς ἀνηκούσης εἰς πλούσιον κτηματίαν, ὅπου ἐφιλοξενεῖτο χάριν τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν λόφον πατῶν ἐπὶ τοῦ ἄκρου ὄχθου τοῦ χωραφίου καὶ ὡς νὰ μὴ εἶχε χορτάσει τὸν ὕπνον, ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς χλόης, κι ἐξηπλώθη ἐκεῖ εἰς τὸ προσήλιον. Τὸ κατωφερὲς χωράφιον ἦτο ἐσπαρμένον κριθῆν, καὶ οἱ στάχυες (ἦτο περὶ τὰς 20 Ἀπριλίου), ὑψηλοὶ ἤδη ἕως τὸ γόνυ, ἐκυμάτιζον ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς αὔρας τοῦ βουνοῦ, μὲ χρυσοπρασίνους ἐναλλαγὰς γλυκυτάτων ἀποχρώσεων ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Τὸ ὄροπέδιον ὅλον ἡλιοφεγγὲς εὐωδίαζεν ἀνοιξιν καὶ ζωὴν, τὰ δένδρα ὅλα καὶ οἱ θάμνοι ἀνθοῦντα ἐστεφάνουν λόφους καὶ κοιλάδας, τὸ χόρτον ἠῦξανεν εἰς τὸν ἥλιον, τὰ ἀρνάκια περιχαρῆ ἔτρεχον χαριέντως ἀκούοντα τοὺς βελασμοὺς τῶν ἀμνάδων, καὶ μυριάδες στρουθίων ἐκελάδουν χαρμονικῶς εἰς τὰ δάση. Ὁ Πάνος ὁ Δημούλης εἶχε τὸν σχοῖνον ὡς προσκέφαλον, τὴν χλόην ὡς στῶμα κ' ἔλεγε: «Τί γλυκὰ ἠμπορεῖ νὰ κοιμηθῇ κανεὶς ἐδῶ!»

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐφάνη εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ ἀγροῦ μία κόρη ἀνερχομένη τὸν ὄχθον, δι' οὗ καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸ ὕψος τοῦ λόφου. Ἦτο χωριατοπούλα, φοροῦσε τὴν μπόλια, τὴν ποδιὰν καὶ τὴν μανδήλαν τῆς, μὲ τὰς πλεξίδας μακρὰς κρεμαμένας ἕως τὴν μέσην, συμπεπλεγμένας μὲ ταινίαν κοκκίνην μεταξωτὴν, μὲ τὰ στέγνα εὐκολπα σχηματισμένα ὀπισθεν τῆς ἐμπροσθέλας τῆς τῆς λευκῆς. Ἐβαινε μὲ ἐλαφρὸν ἀλλὰ καὶ δειλὸν βῆμα, ὡς κόρη ἣτις εἶχεν ἀπομάθει πρὸ πολλοῦ τὴν ἕξιν τοῦ νὰ βαδίζῃ εἰς τὰ λιβάδια, καὶ δὲν εἶχε παρατηρήσει τὸν Πάνον τὸν Δημούλην, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ἐπεπροσθεῖτο ὑπὸ τινος θάμνου, τὸ δὲ σῶμα ἦτο ἀνακεκλιμένον ἐπὶ τῆς χλόης. Ἦτο ὑψηλὴ, λιγνὴ, καὶ καθ' ὅσον ἀνήρχετο τὸν λόφον, ὁ Πάνος ὁ Δημούλης ἔβλεπε τὸ πρόσωπόν τῆς ὡς σύνολον, χωρὶς νὰ διακρίνῃ τοὺς χαρακτήρας, λάμπον ὡς τινὰ αἴγλην, κ' ἐμάντευεν ὅτι ἦτο ὠραία. Ἄ! ὁποία ποιητικὴ ἐμφάνισις!

Ὁ Πάνος ὁ Δημούλης ἠσθάνετο τὴν στιγμὴν ἐπανερχόμενα εἰς τὴν μνήμην του ὅλα τὰ ὄνειρα, ὅλας τὰς μυστηριώδεις τέρψεις, ὅλας τὰς ἀνεξηγήτους φρικιάσεις τῆς πρώτης νεότητος, τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐξεγείρεται τὸ πρῶτον ἡ καρδιά, καὶ ἡ ζωὴ γίνεται ἐν μὲ τὸν ἔρωτα, καὶ ἡ ποίησις ὑποκαθιστᾷ τὴν πραγματικότητα εἰς τὸ πνεῦμα. Ἄ! περικαλλὴς μορφή! Ἄ! ὄνειρον! Ἄ! ὀπτασία! Ὡ! καλλίμορφος χωριατοπούλα.

Ἡ νεᾶνις ἀνέβη ἕως τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνωφεροῦς ὄχθου, εἶτα ἔκυψε κατὰ γῆς. Ἐκεῖ, πλησίον τῆς ἀποσκαφῆς, εἰς τὸ σύνορον τὸ χωρίζον τὸ μέγα κριθόσπαρτον χωράφιον ἀπὸ ἄλλους ἐγγὺς ἀγρούς, ἦτο δεμένη μία ἀμνάς μὲ τὸ ἀρνίον κ' ἔβοσκε. Φαίνεται ὅτι ἡ χωρική νεᾶνις εἶχεν ἔλθει «διὰ ν' ἀλλάξῃ τὴν προβατίνα». Ἐκυψεν, ἐξέχωσε τὸν πάλον, καὶ σύρουσα διὰ τοῦ

σχοινίου τὴν ἀμνάδα, τὴν μετέφερεν ὀλίγον ἀπωτέρω, ὄπισθεν τῶν θάμνων, κ' ἐκεῖ ἐκ νέου ἔκυψεν, ἐνέπηξε, κτυπῶσα διὰ λίθου, τὸν πάλον εἰς τὴν γῆν, κ' ἐκεῖ τὴν ἄφησε νὰ βόσκη. Ἄ! ἡ προβατίνα! Ἄ! τὸ μικρὸν ἀρνάκι! Τί τρυφερόν, τί λευκόμαλλον ποὺ ἦτο, καὶ πόσον γλυκὰ ἐβέλαζε! Τί ἦλθες, ὦ Βλαχοπούλα! Τί θέλεις ἀπὸ ἐμέ; (ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ἐν ἐξάρσει ὁ Πάνος ὁ Δημούλης). Φύγε, ὦ Βλαχοπούλα. Μὴ μὲ κολάζης χωρὶς νὰ μὲ συμπονηῖς! Μὴ μὲ ἐνοχλῆς, χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζης! Πῶς νὰ καταπραῦνω τὴν φαντασίαν μου, σήμερον, Μέγα Σάββατον; Πῶς νὰ ὑπάγω νὰ μεταλάβω, τὴν νύκτα, εἰς τὴν Ἀνάστασιν, ὦ Βλαχοπούλα; Ἀλλ' ἐγὼ διὰ τοῦτο ἦλθα εἰς τὸ χωρίον, ἀφοῦ ἐξωμολογήθην, χθές, διὰ νὰ μὴ προλάβω νὰ κάμω ἄλλα «κρίματα» ἕως οὗ ἀξιωθῶ νὰ μεταλάβω αὔριον. Καὶ τώρα, πῶς νὰ μεταλάβω, ὦ Βλαχοπούλα!

Ἡ νεᾶνις, ἀφοῦ ἤλλαξε τὴν προβατίναν, ἐστάθη ὀρθία ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ρίπτουσα βλέμματα τριγύρω εἰς τοὺς λόφους. Τί ἐσκέπτετο ἄρα; Ἡσθάνετο πόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ φύσις, ἣτις δὲν ἐξαντλεῖται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μετὰ τόσῃν καὶ τόσῃν παραγωγῇν, καὶ πόσον εὐμενῆς ἡ ἄνοιξις, ἣτις δὲν ἐβαρύνθη νὰ ἐπανέρχεται κανονικῶς κατ' ἔτος, μὲ τόσῃν μονοτονίαν καὶ μὲ τόσῃν καλλονῇν; Ἡ ἐνόει τί θὰ εἶπῃ τὸ «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε!» καὶ εἶχεν ἀκούσει ποτὲ τὸ «οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα»; Ἦτο χριστιανή; Ἦτο εἰδωλολάτρις; Τί ἦτο;

Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά. Ἦτο Βλαχοπούλα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐνῶ ὁ Πάνος ὁ Δημούλης ἔκαμνε τὰς ἀκαίρους καὶ ὑπερβολικὰς ταύτας σκέψεις, καὶ ἡ νεᾶνις ἴστατο βλέπουσα ἀορίστως εἰς τὰ πέριξ, τρίτον πρόσωπον ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνήν. Ἦτο στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ, λιγνός, καλοκαμωμένος, μὲ καστανὴν κόμην καὶ λεπτὸν μύστακα. Ἐπλησίασεν εἰς τὴν νέαν, ἣτις κατ' ἀρχὰς ἠθέλησε νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν, εἶτα ἀφῆκε κραυγὴν ἐκπλήξεως ἀναγνωρίσασα αὐτόν.

— Σὺ εἶσαι, Φλώρα! ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης.

Ἄ! ἡ Βλαχοπούλα ἔχασε διὰ μιᾶς ὅλην τὴν ποιήσιν τῆς διὰ τὸν Πάνον τὸν Δημούλην. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη νὰ κάμῃ ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν, νὰ δεχθῇ τὴν φιλοξενίαν τοῦ πλουσίου ἰδιοκτῆτου τῆς ἐπαύλεως, νὰ ἔλθῃ νὰ κάμῃ Πάσχα εἰς τὸ χωρίον, νὰ κοιμηθῇ σχεδὸν ὡς τὸ μεσημέρι τὸ Μέγα Σάββατον, διατί; διὰ νὰ γίνῃ μάρτυς τῶν ἐρώτων ἑνὸς στρατιώτου; Ἀλλὰ δὲν συνήντα καθ' ἐκάστην εἰς τὴν λεωφόρον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος τόσους καὶ τόσους φαντάρους, ἢ καὶ σκαπανεῖς, ἢ καὶ ἐλάτας, παρακολουθοῦντας βῆμα πρὸς βῆμα τὰς τροφούς μὲ τὰ λευκόπεπλα βρέφη τῶν κυριῶν των, μετ' ἀκκισμῶν στρεφομένας ὀπίσω καὶ ἀνταλλασσοῦσας φιλικὰς λέξεις, ἢ πυροσβέστας ἐντροφῶντας εἰς ἀτελεύτητον συνδιάλεξιν μὲ τὰς μαγειρίσσας, εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἰσογείου, εἰς ὅλας τὰς συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν; Καὶ οἱ φαντάροι δὲν ἤρκοῦντο λοιπὸν πλέον εἰς τὲς παραμάννες καὶ εἰς τὰ δουρικὰ τῆς

πρωτευούσης, ἀλλ' ἐξήρχοντο καὶ εἰς τὰ χωρία θηρεύοντες χωριατοπούλας;

* * *

Τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ἡ Φλώρα, ἡ πτωχὴ κόρη, χωρὶς νὰ ὑποπτεύῃ τὸ διάβημα εἰς τὸ ὅποιον εἶχε προβῆ ἡ μήτηρ τῆς πλησίον τοῦ μπαρμπα-Σαράντου, μήτε τὰ «μαναφούκια» τὰ ὅποια ἔσπευσε νὰ βάλῃ ἡ φουρνάρισσα ἡ Γιωργούλα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παρέδρου, εἶχε ζαρῶσει, κατὰ τὸ σῦνηθες, εἰς μίαν γωνίαν τοῦ πτωχοῦ οἰκίσκου, μεταξὺ δέσμης καυσοξύλων καὶ τῆς γάττας, ἣτις ἐκοιμᾶτο παραπλεύρως, χωμένη εἰς τὸ πενιχρὸν σκέπασμα δι' οὗ ἦτο τυλιγμένη ἡ νεᾶνις. Ἡ μάννα τῆς ἔρρεγχεν ἐξηπλωμένη ἐκεῖθεν τῆς ἐστίας, ὅπου καὶ ἄνδρες ἀκόμη ὀλίγοι δύνανται νὰ ρέγχωσιν. Ἡ ἀπλοϊκὴ γυνὴ ἐφαντάζετο ὅτι ἡ Φλώρα τῆς, μόλις ἐπιστρέψασα εἰς τὸ χωρίον, θὰ εὕρισκε πολλοὺς καὶ προθύμους γαμβρούς. Καὶ οὐδ' ἠσθάνθη κἂν ἀπογοήτευσιν μετὰ δύο ἢ τρία ἀνωφελῆ διαβήματα, ὅσα εἶχε κάμει πλησίον εἰς τινὰς οἰκογενείας, καὶ σήμερον ἀκόμη πλησίον τοῦ μπαρμπα-Σαράντου. Ἡ φήμη, προδραμοῦσα εἰς τὸ χωρίον, ἔλεγεν ὅτι ἡ Φλώρα ἐδιώχθη, ὅχι ὅτι ἔφυγεν οἰκειοθελῶς ἀπὸ τὴν ἐν Ἀθήναις οἰκίαν, καὶ καλοθελήτριαι χωρικαὶ δὲν ἔλειπαν πρόθυμοι νὰ ρίπτωσιν ἐναύσματα εἰς τὴν φλόγα τῆς δυσφημίας, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς ἔρριπτον ξηρὰ κλαδιὰ εἰς τὸν φοῦρνον, ὃν ἠθέλον ν' ἀνάψωσιν. Ἡ γραῖα ἐκοιμᾶτο καὶ ὠνειρεύετο τὴν Φλώραν τῆς στολισμένην κι εὐμορφὴν νύμφην, φοροῦσαν «τσεμπέρι καὶ ποδιὰν καὶ σιγούνη καὶ ὑποκάμισον κεντητὸν καὶ πεσκούλια* καὶ κολλαῖναν* με φλωριά». Καὶ ὁμιλοῦσα εἰς τὸν ὕπνον τῆς ὑπεψιθύριζε: «Τσεμπέρ ἔ ποδὲ ἐδέ γγούνη ἐδέ κεμίσι νὲ κεντήμη ἐδέ φλουρέ!»*

Ἡ Φλώρα ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνον, κ' ἐσυλλογίζετο πικρῶς τὴν φτώχειαν τῆς, τὴν κακομοιρίαν τῆς, τὴν ἀτυχίαν τῆς. Καὶ ἡ ζωὴ τῆς ὅλη ἐπανήρχετο εἰς τὴν μνήμην τῆς πένθιμος, θλιβερά, ὡς ἐρημία ἄβατος καὶ ἀνυδρος, ὡς ἐσχατιὰ πλήρης ἐρειπίων καπνιζόντων καὶ ἀποτεφρωμένων κορμῶν. Ὀκταέτις, χάσασα τὸν πατέρα τῆς, ἐδόθη, χάρις εἰς τὴν σκληρότητα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ὡς θεραιπαινὶς εἰς ξένον οἶκον. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπερνοῦσε καλὰ, διότι ἡ κυρία τῆς ἔτυχε νὰ εἶναι διακριτικὴ καὶ φιλάνθρωπος. Εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐμεγάλωσε, κ' ἐγκαρδίως ἐπόνεσε τὸ σπίτι. Ἀλλ' ὅταν ἤρχισε νὰ μεγαλώνῃ, ὁ ἀφέντης τῆς, πλούσιος ἰδιοκτῆτης ἐν Ἀθήναις, πεντηκοντούτης, ὑψηλός, εὐτραφής, μελαψὸς τὸ πρόσωπον, μαῦρος τὰ χεῖλη, ἤρχισε νὰ τῆς ρίπτῃ ἐρωτικὰ βλέμματα καὶ ἅπαξ ἡ δις ἐζήτησε νὰ τὴν θωπεύσῃ. Αὕτη ἀντεστάθη ἀγρίως, τὸν ἠπειλήσεν ὅτι θὰ τὸν καταγγείλῃ εἰς τὴν κυρίαν τῆς. Ἐκεῖνος τότε περιεμαζεύθη, καὶ τῆς ὠρκίσθη ὅτι δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃ. Καὶ ἄλλως ἡ κόρη ἐσυστέλλετο νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοιοῦτου πράγματος εἰς τὴν κυρίαν τῆς. Ἀλλ' ὅταν, μετὰ τινὰ χρόνον, ἡ δυστυχὴς γυνὴ ἀπέθανεν, ἡ Φλώρα, καταληφθεῖσα ὑπὸ ἀορίστου φόβου, ἠτοιμάζετο νὰ φύγῃ αὐθημερὸν ἀπὸ τὴν οἰκίαν. Ἀλλ' ἡ ἀδελφὴ τῆς θανούσης, σύζυγος λοχαγοῦ, κατοικοῦσα παρακειμένην οἰκίαν (αἱ δύο οἰκίαι δίδυμοι, ἀπαράλλακτοι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἠυλίζοντο ἀπὸ τὸν αὐτὸν περίβολον καὶ εἶχον τὴν αὐτὴν εἴσοδον ἐκ τοῦ δρόμου) τὴν ἰκέτευσε ἐξορκίσασα αὐτὴν εἰς

τὴν προσφιλή μνήμην τῆς νεκρᾶς, χάριν τῶν ὀρφανῶν τῆς, τεσσάρων τὸν ἀριθμὸν, ὅλων μικροτέρων τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας, νὰ μείνῃ ἐπὶ τινα χρόνον. Ἡ Φλώρα πιεσθεῖσα ὑπήκουσε.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁ λοχαγὸς εἶχε προσλάβει κατ' οἶκον ὡς ὑπηρέτην στρατιώτην τινὰ τοῦ λόχου του, ὀνόματι Ζῆσον. Ὁ νέος ἐφαίνετο χωρικός, καὶ ἦτο ἀφελῆς τοὺς τρόπους. Δὲν ἐκοίταζε τὴν Φλώραν (ἥτις εἶχε γίνει ὠραιοτάτη κοπέλα πράγματι, μὲ ροδίνας παρειάς, μὲ γλυκύτατον ἦθος καὶ μὲ λιγυρὸν ἀνάστημα), καθὼς κοιτάζουσιν ἄλλοι, προπετῶς, ἀναιδῶς, ἐπιμόνως. Τὴν ἐκοίταζε κρυφά, γλυκά, ἤσυχα, καὶ ἡ κόρη ἤρχισε νὰ συγκινηθῆται. Ὁ νέος δὲν τῆς εἶπε ποτὲ ἀπρεπῆ λόγον, δὲν τῆς ἔκαμεν ἄσχημον κίνημα. Ὅταν δὲ τυχὸν τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, ὁ Ζῆσος ἐταπείνου τὸ ἰδικόν του.

Μιᾶ τῶν ἡμερῶν, ἓνα μῆνα μετὰ τὸν θάνατον τῆς κυρίας τῆς, ἐνῶ ὁ χηρεύσας κτηματίας ἀνέβαινε διὰ νὰ γευματίσῃ, κατέλαβε τὸν Ζῆσον κατοπτεύοντα τὴν Φλώραν ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ του παραθύρου εἰς τὸ ἰδικόν τῆς, καὶ τοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ Φλώρα ἀπῆντα μειδιῶσα εἰς τὰ βλέμματά του. Τότε, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μαῦρα χεῖλη, ὅστις εἶχεν ἀφήσει νὰ κοιμηθῆ πρὸς καιρὸν τὸ πρὸς τὴν χωριατοπούλαν πάθος του, τὸ ἠσθάνθη ἀποτόμως ἐξυπνοῦν. Εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἔρωσ ἐξευγαρώθη μὲ τὴν ζηλοτυπίαν. Ἐμελέτησε δὲ νὰ μεταχειρισθῆ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν βλεμμάτων, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδεν, ὡς ὄπλον κατὰ τῆς Φλώρας.

Ἦτο περὶ τὸ πρῶτον λάλημα τοῦ πετεινοῦ, καὶ ἡ Φλώρα ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ μικρὸν τῆς δωμάτιον τὸ συνεχόμενον μὲ τὸ μαγειρεῖον, ὅταν ἠκούσθη σιγανὸν βῆμα εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἐλαφρὸς τριγμὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου τῆς, ὡς νὰ ἐδοκίμαζέ τις νὰ τὴν ἀνοίξῃ. Ἡ θύρα δὲν ἔκλειε καλῶς μὲ τὸ μάνδαλον καὶ ἡ κόρη εἶχε βάλει μίαν καρτέκλαν ὡς στήριγμα ὀπισθεν καὶ ἓνα σιδηροῦν μοχλὸν ὡς ἀντηρίδα. Ὅλα ταῦτα διότι, ἔχουσα παλαιὰς ἀφορμάς, δὲν εἶχε παύσει ποτὲ νὰ δυσπιστῆ πρὸς τὸν κύριόν τῆς. Ἀλλ' ἡ μία ὑάλος τοῦ πρὸς τὸν διάδρομον μικροῦ παραθύρου, τρεῖς σπιθαμὰς μόλις ἀπέχοντος τῆς θύρας, εὐρέθη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡμίθραυστος. Ἡ Φλώρα δὲν εἶχε μάθει ποτὲ τίς τὴν εἶχε θραύσει. Ἴσως ὁ μικρὸς τοῦ κυρίου τῆς νὰ τὴν εἶχε σπάσει αὐθημερόν, καὶ αὐτὴ δὲν τὸ εἶχε παρατηρήσει, ἐκτὸς ἂν τὴν ἔθραυσεν ὁ ἴδιος ὁ ἀφέντης τῆς, τίς οἶδεν; Ἡ Φλώρα δὲν ἠθέλε νὰ κολασθῆ ἄδικα, καὶ ὅμως τὸ ὑπώπτευσεν.

Ἡ χεὶρ τοῦ προσπαθοῦντος ἔξωθεν νὰ παραβιάσῃ τὴν θύραν, εἰσήχθη σιγὰ-σιγὰ διὰ τοῦ ρήγματος τῆς ὑάλου. Ἡ χεὶρ ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος τῆς θύρας, εἶτα ἐσταμάτησε πάλιν, ὡς νὰ ἐφοβήθη τὸν κρότον ὃν ἐπροξένησεν. Εἶτα καὶ πάλιν ἐξηπλώθη ἐγγύτερον πρὸς τὴν θύραν. Ἡ κοιμωμένη κόρη ἀφῆκε στεναγμὸν κ' ἐκινήθη ἐπὶ τῆς κλίνης, κ' ἐπὶ πέντε λεπτά, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν διὰ τῆς ὑάλου εἰσηγμένην χεῖρα ἐστάθη, συνέχων τὴν ἀναπνοήν του, κατοπτεύων προσεκτικῶς τὴν καθεύδουσαν.

Εἶτα μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἀθορύβως, καὶ μετ' ἄκρας προφυλάξεως, ὅλος ὁ πῆχυς μέχρι τοῦ ἀγκῶνος, εἶτα καὶ ὁ βραχίων, εἰσῆχθη εἰς τὰ ἔσω τοῦ θαλάμου. Ἐφθασε τὴν καρτέκλαν, τὴν ἔδραξε, καὶ τὴν ὠθησεν ἀψοφητὶ πρὸς τὰ ἔνδον. Ἡ καρτέκλα ἀπεμακρύνθη δύο σπιθαμάς, ἀλλ' ἡ θύρα δὲν ἐνέδιδε. Τότε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν εἰσηγμένην χεῖρα εἵλκυσε τὴν θύραν πρὸς τὰ ἔντος, ἀλλ' αὕτη δὲν ἤνοιγεν. Ἐφαίνετο ἔχουσα καὶ ἄλλο στήριγμα ἐκτὸς τῆς καρτέκλας. Τῷ ὄντι εἶχε τὸν μοχλόν, τὸν ὁποῖον ὁ βιαστής τῆς θύρας δὲν ἔβλεπεν, εἰς τὸ ἀσθενὲς φῶς τῆς μὲ ὕδωρ καὶ ἔλαιον κανδήλας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ νεάνις εἰς τὸ δωμάτιόν της. Τέλος ὁ σιδηροῦς μοχλὸς ἔπεσε μετὰ κρότου καὶ ἡ θύρα ἤνοιξεν.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μελανὰ χεῖλη ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ. Ἀλλ' ἐκεῖ εὐρέθη ἀντιμέτωπος τῆς Φλώρας, ἣτις ἐξυπνήσασα ἀποτόμως, ἀνετινάχθη, ἐπήδησε περίτρομος ἀπὸ τῆς κλίνης, ρήξασα κραυγὴν, καὶ κύψασα ἤρπασεν ἀπὸ τοῦ δαπέδου τὸν σιδηροῦν μοχλόν...

Ὁ πλούσιος ἰδιοκτῆτης, χωρὶς νὰ πτοηθῆ, ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ πρὸς τὴν νέαν «ἄσχημα λόγια».

— Σιώπα, Φλώρα, ἡσύχασε, καημένη, Φλώρα!... Ἄχ! πῶς σὲ λαχταρῶ... Φλώρα μου! Φλώρα μου!

— Φεύγ' ἀπ' ἐδῶ! ἔκραξεν ἀγρίως ἐκείνη.

Ὁ μελαψὸς ἄνθρωπος ἠθέλησε νὰ τὴν περιβάλῃ μὲ τοὺς βραχίονας, ἀλλ' ἐκείνη ἐπρότεινε τὸν μοχλόν.

— Φεύγα! Τό βλέπεις αὐτό; Θὰ σὲ χτυπήσω... θὰ φωνάξω τοὺς γειτόνους σου... θὰ κράξω τὸ λοχαγό...

— Ξέρω γιατί θὰ τὸν φωνάξῃς τὸ λοχαγό, εἶπε μετὰ λύσσης ὁ χῆρος... τὰ ἔχεις φτιασμένα μὲ τὸν ὑπηρέτη του, καὶ καλοπερνᾷς, σκύλα!... Σᾶς εἶδα ἐγώ...

— Ψέματα! Ψέματα! ἔκραξεν ἐν ἀγανακτήσει ἡ Φλώρα. Εἶσαι ψεύτης, ἄτιμος!...

— Βρίσε με, Φλώρα, βρίσε με, δεῖρέ με, κάμε με ὅ,τι θέλεις... μόνον ἄφες με νὰ...

Κ' ἐξέτεινε τὴν χεῖρα νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἀλλ' ἡ Φλώρα, ταχεῖα ὡς ἀστραπή, ὑψωσε τὸν σιδηροῦν μοχλόν, καὶ τοῦ ἐξήρανε τὴν χεῖρα.

— ὦχ! σκύλα...

— Φεύγα, φεύγα! θὰ φᾶς κι ἄλλη...

— Ἄχ! ἀθλία! βρώμα!... ἀλλοῦ ξέρεις νὰ κάνης ψυχικά... σ' ἐμένα, τὸν ἀφέντη σου, πὺ σὲ πῆρα στὸ σπίτι μου καὶ σὲ ἀνάστησα, κάνεις τὴν τίμια... Ὦχ! Ὦχ!

Ἐτριβε τὸν πληγέντα ἀριστερόν του βραχίονα μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα.

— Φεύγα, τώρα!

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν πληγέντα βραχίονα, ἠρεύνησεν εἰς τὸ θυλάκιόν του, κ' ἐξήγαγε τὸ ρεβόλβερ γεμᾶτον. Ἀλλὰ μόλις ὕψωσε τὴν παλάμην, καὶ ἡ Φλώρα, αἰσθανθεῖσα ἀμυδρῶς τὸν κίνδυνον, τοῦ κατέφερε διὰ τοῦ σιδηροῦ μοχλοῦ σφοδροτάτην πληγὴν εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα.

Ἡ χεῖρ του κατέπεσεν ἀδρανῆς, καὶ τὸ ρεβόλβερ ἐκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας τῆς Φλώρας. Ὁ ἄνθρωπος ἔφυγε γογγύζων, ὀλολύζων, βλασφημῶν, μὲ τοὺς δύο βραχίονας ἀπεξηραμμένους.

Ἡ Φλώρα ἐμόχλευσεν ἐκ νέου τὴν θύραν, ὠχύρωσε τὸ παράθυρον μὲ τὴν τράπεζαν, μὲ τὲς καθέκλες, μὲ προσκεφάλαια καὶ ὀθόνας, καὶ καταβιβάσασα τὴν στρωμνὴν τῆς ἀπὸ τῆς κλίνης, τὰς μὲν σανίδας καὶ τὰ στρίποδα ἔβαλεν ἐπικουρίαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου, αὐτὴ δὲ κατεκλίθη κάτω εἰς τὸ πάτωμα, χωρὶς νὰ κοιμηθῇ.

Ἄμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας, ἠτοίμασε τὴν ἀποσκευὴν τῆς καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ διηγηθῇ οὔτε εἰς τὴν σύζυγον τοῦ λοχαγοῦ τί εἶχε συμβῆ. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μελανὰ χεῖλη ἐνοσηλεύθη κρυφὰ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ εἰς τὴν γυναικαδέλφην του διηγήθη ὅτι ἡ Φλώρα τοῦ ἔκλεψε ἀσημένια κουτάλια καὶ χρήματα κ' ἔφυγε.

* * *

— Σὺ εἶσαι, Φλώρα, ἐφώνησεν ὁ ὠραῖος στρατιώτης ἀναγνωρίσας τὴν νέαν. Καὶ πῶς ἐδῶ;

— Ἐδῶ εἶναι τὸ χωριό μου! ἀπήντησεν ἡ Φλώρα.

— Δὲ μοῦ εἶπες ποτὲ πῶς εἶσαι χωριανή μου, εἶπεν ὁ στρατιώτης.

— Κ' ἐλόγου σου δὲ μοῦ εἶπες ποτὲ πῶς εἶσαι χωριανός μου. Τώρα ἀφέθηκες;

— Ἐπῆρα ἄδεια κ' ἦρθα. Καὶ σὺ πῶς ἔφυγες ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ ἀφεντικοῦ σου, Φλώρα;

Ἡ νεᾶνις ἠρυθρίασεν, ἀλλ' ἐρύθημα ὀργῆς καὶ μίσους, ὄχι αἰσχύνης.

— Μὴν τὰ ρωτᾶς αὐτά, εἶπε.

— Πέ μου ἐμένα τὴν ἀλήθεια, Φλώρα, γιατί σου θέλω τὸ καλό σου, εἶπεν ὁ Ζῆσος.

— Καὶ τί σ' ἔχω, νὰ σοῦ τὴν πῶ; ἀπήντησε μειδιῶσα ἡ κόρη.

— Ἦθελα νὰ ξέρω τὰ ὅσα ἔπαθες, γιατί ἡ μάννα σου προχθὲς τὸ βράδυ μᾶς εἶπε, στὸ σπίτι μας, τὰ μισά.

— Καὶ πῶς ἦρθε ἡ μάννα μου στὸ σπίτι σας; ἠρώτησεν ἀνήσυχος ἡ νέα.

— Ἦρθε νὰ σὲ προξενέψῃ στὸν ἀδερφό μου, γιὰ γυναῖκά του, μὰ ὁ Στάμος δὲν σὲ θέλει.

— Ἄς εἶναι καλὰ τὸ γινάτι του, εἶπεν ἡ Φλώρα, ἐγὼ δὲν ἤξερα χαμπάρι.

— Ἐγὼ ὅμως σὲ θέλω, Φλώρα, εἶπεν ἀφελῶς ὁ νεαρὸς χωρικός. Καὶ ἂν δὲν σὲ θέλῃ ὁ ἀδελφός μου, τόσο καλύτερα, γιατί θὰ σὲ πάρω ἐγώ.

Ἡ Φλώρα ὑπεμειδίασεν ἐρυθριῶσα.

— Καὶ γιὰ νὰ σὲ πάρω, εἶναι καλὰ νὰ ξέρω τὸ τί ἔτρεξε, ἐξηκολούθησεν ὁ νέος. Ὁ ἀφέντης σου ὅταν ἔφυγες, ξέρεις τί τῆς εἶπε, τῆς γυναῖκας τοῦ λοχαγοῦ, τῆς κυρᾶς μου;

— Τί θὰ τῆς εἶπεν; εἶπε πικρῶς μειδιῶσα ἡ Φλώρα· χωρὶς ἄλλο θὰ εἶπε πῶς τοῦ ἴκλεψα τίποτε.

— Αὐτό· εἶπεν ὅτι τοῦ ἴκλεψες κάτι ἀσημένια, καὶ λεφτά.

Ἡ Φλώρα ἐστέναξε καὶ ὑψωσεν ἄνω τοὺς ὀφθαλμούς.

— Δὲ μοῦ λές, εἶπε, τὸν εἶδες τὸν ἀφέντη μου διόλου, τότε κοντὰ πού ἔφυγα;

— Ὅχι· ἦταν ἄρρωστος ἀπὸ πυρετό, κ' ἔμεινε ἓνα μῆνα στὰ ροῦχα...

— Τί πυρετό! τὰ μπράτσα του τὰ δυὸ τὸ ξέρουνε κ' ἡ βέργα ἡ σιδερένια ἡ χοντρή κι ὁ Θεὸς πού μᾶς εἶδε.

Καὶ διηγήθη ἐν ὀλίγοις πῶς ὁ κύριός της ἐζήτησε νὰ τὴν βιάσῃ, καὶ πῶς αὐτὴ τὸν ἐκτύπησε διὰ τοῦ σιδηροῦ μοχλοῦ.

* * *

Ὅλον σχεδὸν τὸν ἀνωτέρω διάλογον, τὸν ἤκουεν ὁ Πάνος ὁ Δημούλης,

ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς χλόης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, καὶ ἀνέχων ἐπὶ τῶν θάμνων τὴν κεφαλὴν.

Ὡς ἐνόησεν ὁ ἀναγνώστης, ἡ γραῖα Σιδερὴ εἶχε φορέσει εἰς τὴν κόρην τῆς τὲς μπόλιες καὶ τὲς ποδιές καὶ ὅλα ὅσα ὠνειροπόλει, πλὴν τῶν φλωρίων, τὰ ὅποια ἦσαν προωρισμένα διὰ τὰς νύμφας. Τὴν εἶχε καταφέρει δέ, δευτέραν ἢ τρίτην φορὰν μετὰ τὸν ἐρχομὸν τῆς, νὰ ἐξέλθῃ τοῦ οἰκίσκου καὶ νὰ ὑπάγῃ ὀλίγα βήματα ἔξω τοῦ χωρίου, διὰ ν' ἀλλάξῃ τὴν προβατίναν τῆς. Κ' ἐκεῖ ποὺ ἄλλαζε τὴν προβατίναν, ἀνελπίστως συνήνητησε τὸν Ζῆσον, τὸν παλαιὸν γνώριμόν τῆς εἰς τὴν πόλιν, καὶ παλαιότερον χωριανόν τῆς εἰς τὰ Μεσόγεια.

* * *

Τὴν ἐπαύριον ἦτο Πάσχα, μεγάλη ἡμέρα, καθ' ἣν πάμπολλαι σοῦβλαι περιστρέφοντο μὲ τὰ σφαχτὰ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἀμέτρητες κανάτες μὲ ἀφρίζοντα ρητινίτην ἔφεραν πολλές γῦρες διὰ κοινοῦ ποτηρίου, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, εἰς τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν. Καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν, ὁ Πάνος ὁ Δημούλης, μὲ τὸν Παῦλον τὸν Βαλέντιον καὶ μὲ ὅλην τὴν συντροφίαν του, ἐπανῆλθε μελαγχολικὸς εἰς τὴν πόλιν, φθονῶν ὀλοψύχως τὸν Ζῆσον, τὸν ἐν ἀδείᾳ στρατιώτην, τὸν υἱὸν τοῦ παρέδρου Σαράντη, ὅστις ἔμελλε, μετὰ μίαν ἐβδομάδα, νὰ στεφθῇ εἰς γάμον μετὰ τῆς ὠραίας λιγυρᾶς Βλαχοπούλας, ἀποκαθιστῶν, διὰ μιᾶς πράξεως, τὴν νέαν εἰς τὴν ὑπόληψίν τῆς, ἐξασφαλίζων τὴν ἰδίαν του εὐτυχίαν, ἀφήνων εἰς τὰ κρῦα τὸν ἀναποφάσιστον Στάμον, ματαιῶν τὰς ραδιουργίας τῆς γειτόνισσας τῆς Γιωργούλας, καὶ ἀπαλλάττων τὸν γέροντα πατέρα του τῆς φροντίδος τοῦ νὰ ζητῇ εἰς τὸ γῆράς του νὰ νυμφευθῇ ὁ ἴδιος, χάριν τῶν διπλῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκίας καὶ τοῦ ἀγροῦ.

(1892)